

ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ У СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ МАТЕРІАЛІВ ПІДРУЧНИКІВ

Елеонора ПАЛИХАТА

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри української мови та славістики
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль
ORCID: 0000-0003-4995-1184
palykhata_e@tnpu.edu.ua*

Розглянуто актуальну проблему вироблення навичок орієнтування в інформаційному просторі, здійснення медіаосвіти, формування медіаграмотності старшокласників закладів ЗЗСО як частини інформаційної безпеки, що сприяє реалізації виховної мети уроку української мови та застосування медіатехнологій.

Здійснено аналіз державних документів, які висвітлюють медіаосвітній потенціал, вказують на важливість впровадження медіаосвіти й медіаграмотності в лоно ЗЗСО для формування ключових освітніх компетентностей, що стосуються соціокультурного й інформаційного середовища. Проведено аналіз підручників з української мови для 10-го й 11-го класів із метою виявлення теоретично-практичного наповнення медійними матеріалами, що вказує на їх відсутність і одночасну наявність багатого пропедевтичного практичного матеріалу для створення медіапродукції.

Описано основи медіології, якими мають оволодіти старшокласники в процесі навчання медіаграмотності, можливості вироблення умінь і навичок продукування медіатекстів за допомогою виконання вправ і завдань, спрямованих на успішне здійснення публічної комунікації.

Зосереджено увагу на методиці формування медіаграмотності старшокласників на ґрунті медійних теоретичних відомостей, креативних вправ шкільних підручників тематично укладених учителями-філологами, з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Доведено, що методика здійснення медіаосвіти опирається на систематичне виконання вправ і завдань продукування медіатекстів як основних засобів формування медіаграмотності учнів, що враховують: кількість учасників у створенні тексту (монолог, діалог, полілог), форму створення медіапродукції, канал розповсюдження, жанр медіатексту.

Запропоновано низку вправ і завдань для формування медіаграмотності старшокласників, побудовану на основі засвоєних пропедевтичних знань із текстотворення, вимог публічності, сформованих умінь і навичок продукування та

виголошення (чи оформлення на письмі) публічної інформації у відповідних каналах розповсюдження.

Ключові слова: *вправи, завдання, медіаграмотність, медіатексти, методика, підручник, українська мова.*

DEVELOPING MEDIA LITERACY IN HIGH SCHOOL STUDENTS DURING UKRAINIAN LANGUAGE LESSONS USING TEXTBOOK MATERIALS

Eleonora PALYKHATA

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Ukrainian Language and Slavic Studies
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
2 M. Kryvonosa str., Ternopil
ORCID: 0000-0003-4995-1184
palykhata_e@tnpu.edu.ua*

The issue of developing high school students' ability to navigate the information space, implementing media education, and fostering media literacy as part of information security is addressed. This contributes to the achievement of the educational goals of Ukrainian language lessons and the application of media technologies in the learning process.

An analysis of governmental documents is conducted, highlighting the media education potential and emphasizing the importance of integrating media literacy into secondary education institutions for the development of key educational competencies related to the sociocultural and informational environment. Ukrainian language textbooks for grades 10 and 11 are analyzed to identify the theoretical and practical inclusion of media materials. It is found that such materials are absent, while a wealth of preparatory practical content suitable for media product creation is present.

The fundamentals of media studies that should be mastered by high school students in the process of learning media literacy are described. The possibilities for developing skills in media text production through exercises and tasks aimed at ensuring successful public communication are outlined.

The methodology for fostering media literacy among high school students is focused on. It is based on theoretical media knowledge, creative exercises from school textbooks, and teacher-designed thematic tasks using information and communication technologies. It is proven that the methodology of media education relies on the systematic completion of exercises and tasks for media text production, considering the number of participants involved in text creation (monologue, dialogue, polylogue), the format of the media product, the distribution channel, and the genre of the media text.

A set of exercises and tasks for the development of media literacy in high school students is proposed. These are based on previously acquired knowledge of text

composition, public communication requirements, and the formed skills of producing and delivering (or presenting in written form) public information through appropriate distribution channels.

Key words: *exercises, media literacy, media texts, methodology, tasks, textbook, Ukrainian language.*

Постановка проблеми. В умовах нової української школи медіаграмотність, як частина інформаційної безпеки, сприяє реалізації виховної мети уроку української мови, виконуючи стратегічну функцію освіти, що полягає у вихованні патріотизму, формуванні української ідентичності. Тож важливою проблемою закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) на сьогодні є здійснення медіаосвіти, формування медіаграмотності школярів на уроках української мови, спроможних критично мислити під час сприймання та продукування інформації, аналізувати її, виробляти навички орієнтування в інформаційному просторі, здійснювати освітній процес із застосуванням медіатехнологій. Про значний медіаосвітній потенціал ідеться в Державному стандарті базової середньої освіти, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898 [3], на важливість значення медіаосвіти й медіаграмотності вказується в Концепції «Нова українська школа» [4], що сприяє інтенсивному розвитку медіапростору, формуванню навичок критичного мислення під час роботи з інформаційними джерелами важливого суспільного значення. Функціонування ключових освітніх компетентностей забезпечується здобутими знаннями, сформованими вміннями та навичками, що стосуються освітнього, соціокультурного й інформаційного середовища [3].

Упровадження медіаосвіти в навчальний процес визначено на законодавчому рівні. У Концепції НУШ визначено інформаційно-цифрову компетентність, що передбачає «застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією... у публічному просторі та приватному спілкуванні» [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання медіаосвіти і формування медіаграмотності на уроках української мови в учнів закладів загальної середньої освіти висвітлили у своїх дослідженнях: М. О. Дяченко і К. Ю. Протасова – проблеми формування медіаграмотності здобувачів освіти на уроках української мови та літератури, Н. Лапушкіна та Р. Падалка – медіаосвіта на уроках української мови та літератури, О. В. Кононенко – медіаграмотність учнів на уроках української мови та літератури в умовах нової української школи, Н. Р. Грицак та Е. Я. Палихата – використання шкільного підручника з української літератури як інструмента формування медіаграмотності учнів ЗЗСО; М. Герасимович – медіаосвіта в Україні як чинник становлення інформаційного суспільства, Г. В. Онкович – технології медіаосвіти, Ю. О. Рибіна та Т. Л. Челомбітько – модель упровадження медіаосвіти у навчально-виховний процес та інші.

Незважаючи на наявність досліджень, спрямованих на здобування медіаосвіти в ЗЗСО на уроках української літератури, малодослідженою залишається

проблема формування медіаграмотності старшокласників на уроках української мови. На сьогодні навчання в ЗЗСО перебуває на рівні поступового втілення медіаосвіти, впровадження й поступового її масового розвитку, що починається зі школи.

Актуальність студіювання зумовлена недослідженістю проблеми засвоєння знань і формування умінь медіаграмотності здобувачів освіти на уроках української мови, що має практичне спрямування та допомагає створювати навички орієнтування в інформаційному просторі.

Мета статті – скоординувати методику формування медіаграмотності старшокласників на уроках української мови на основі медійних теоретичних відомостей і креативних вправ шкільних підручників, що спрямовані на використання в освіті інформаційно-комунікаційних технологій для вироблення умінь і навичок послуговування ними в подальшій освіті.

Досягнення мети статті полягає у розв’язанні завдань для:

- ознайомлення старшокласників із теоретичними основами про медіа, медіаосвіту, медіатексти, медіатехнології, медіаграмотність тощо;
- здійснення аналізу підручників з української мови для 10-го й 11-го класів для виявлення теоретичних відомостей про медіа та медіатехнології, активне ставлення людини до пізнання медіа та формування медіаграмотності;
- відшукування в підручниках з української мови для старших класів вправ і завдань, спрямованих на розвитку умінь і навичок продукування медіатекстів, здійснення міжособистісної та публічної комунікації.

У процесі цього дослідження використано методи наукового пошуку для досягнення мети розвідки із формування медіаграмотності учнів старших класів ЗЗСО на уроках української мови:

- а) аналіз теоретично-практичних матеріалів, важливих для медіаосвіти;
- б) узагальнення і систематизація медіаосвітньої теорії, призначеної для формування медіаграмотності;
- в) структурно-логічний аналіз умов формування умінь продукування медіатекстів за допомогою вправ і їхніх завдань, взятих із підручників з української мови для 10–11 класів, що сприяють формуванню медіаграмотності старшокласників;

Виклад основного матеріалу дослідження. Для створення методики формування умінь і навичок продукування медіатекстів потрібно ознайомити старшокласників із термінами, якими послуговуються переважно фахівці медіа під час розв’язання проблем медіаосвіти. Наука, що вивчає медіа, називається медіазнавство, або медіологія. Медіазнавство пояснюється як галузь науки, що вивчає взаємозв’язок медіа з різними галузями наук, а також шляхи застосування медіа в засобах масової інформації. Медіологія розглядає визначення, що стосується медіа (медіаосвіта, медіатехнології, медіаавдиторія, розважальні медіа тощо), якими мають володіти старшокласники в процесі формування медіаграмотності.

У комунікації поняття «медіа», або «медія», – це засоби передавання, зберігання, відтворення та виголошення інформації, призначені для її донесення

адресантом крізь просторові, часові та інші перепони адресатам. У широкому розумінні будь-яка знакова система, зафіксована в певній формі, є медіа, наприклад, усне мовлення, зображення написаного чи друкованого тексту тощо [5].

Поняття «*media*» слід розуміти, як «(засоби, способи), канали та інструменти, що використовуються для збереження, передачі й подачі інформації... Сучасні медіа є засобами, за допомогою яких здійснюється комунікація між людьми. Функції медіа та їхнє використання суттєво відрізняються залежно від типу суспільного ладу. Засоби масової комунікації забезпечують громадськість цілим потоком інформації, що є інтерпретацією світових подій, тобто вони культивують у реципієнтів інформації образи реальності. Наскільки ці образи відповідають дійсності, залежить від роботи засобів масової комунікації (ЗМК) [7], [8].

Оскільки важливим для старшокласників є розуміння значення термінології, пов'язаної з медіа, зокрема «медіаосвіта», «медіатексти», «медіатехнології», «медіаграмотність», «медіакультура», «масмедіа» тощо, а в підручниках з української мови їх немає, то визначення запозичуємо з «Вікіпедії», наукової літератури, лексикографічних джерел, де висвітлюється інформація, присвячена медійній проблемі.

Слово «медіаосвіта» пояснюється як частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою масмедіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій» [6].

Медіатекст тлумачиться як усний чи письмовий текст (твір) будь-якого медіа, актуальний для інформаційної діяльності та масової комунікації. У їх створенні важливо розуміти поняття «текстотипи», початкова інформація про які подається під час пропедевтичного етапу навчання української мови і продовжується в процесі роботи над текстом на уроках розвитку зв'язного мовлення (РЗМ) й аспектих уроках з української мови.

Згідно з моделями масової комунікації в основу виділення текстотипів (різновидів, зразків, схем) продукування змісту усних або писемних аналогічних текстів для їх сприйняття і впливу на аудиторію можна закласти низку категорій, серед яких медіатехнології. Вони вважаються однією із форм впровадження медіаосвіти. Медіатехнологіями називають інтерактивні діалогічно-полілогічні системи, що здійснюються за допомогою звукового забезпечення, анімаційної комп'ютерної графіки, відеокамер, статичного (нерухомого) зображення текстів. Користувачі мультимедіа повинні вміти користуватися одночасно кількома інформаційними потоками, які вони поступово активно засвоюють.

Для виявлення теоретичних відомостей про медіа, медіатехнології, активне ставлення людини до пізнання медіа та медіаграмотності проведено аналіз підручників з української мови для 10-го [1, с. 4–201] та 11-го [2, с. 4–202] класів.

Здійснений аналіз показав, що в них наявні пропедевтичні практичні завдання, що сприяють формуванню медіаосвіти. Для продукування медіатекстів у підручниках запропоновано рубрики з матеріалами, на основі яких учитель має можливість виконувати з учнями вправи, спрямовані на формування медіаграмотності, що активно стимулюють школярів до створення відповідної медіапродукції. Основними з них є:

- 1) спостереження;
- 2) творчі завдання;
- 3) робота зі словниками (лінгвістичними й енциклопедичними);
- 4) культура мовлення з назвою «культура слова»;
- 5) матеріали мережі інтернет – You Tube, Google.

Відповідно до запропонованих рубрик усі вправи підручника мають завдання, спрямовані на:

- 1) створення текстів для матеріалів «Вікіпедії», статей словників;
- 2) виконання творчих завдань за матеріалами мережі Інтернет You Tube;
- 3) продукування текстів усіх типів мовлення – *розповідей* (написати *розповідь* про цікавий випадок зі свого життя), *міркувань* (*роздумів*) (висловити свої *міркування* щодо українських варіантів англійського слова like), *описів* (описати епізод учорашнього дня);
- 4) укладання текстів за допомогою інтерактивних методів навчання: сторітелінгу, гейміфікації, цифровізації тощо;
- 5) побудову текстів цікавих казок (наприклад, за картиною) чи опис атмосфери, відображеної на картині;
- 6) удосконалення текстів SMS-повідомлень;
- 7) складання текстів рекомендаційного характеру (наприклад, на тему «Як уникати конфліктів із друзями»);
- 8) роботу з мережею інтернет, наприклад: знайти у мережі інтернет інформацію про запропоновані неологізми, написати коментар про їх уживання, розмістивши у шкільній стінній пресі;
- 9) створення усного твору з елементами переказу на матеріалі запропонованого тексту;
- 10) розігрування мовленнєвих ситуацій: створення діалогу (полілогу) між двома чи декількома учнями за запропонованою учителем ситуацією;
- 11) ознайомлення з інтерв'ю (як одним із різновидів тексту публічного мовлення) тощо.

Ними можна послуговуватися для виконання вправ із формування медіаграмотності старшокласників, тобто для створення текстів, актуальних для медіа, текстів, змістом яких можуть зацікавитися адресати (наприклад, із проблеми методики здійснення медіаосвіти).

На основі завдання вправи підручника для 10-го класу (з'ясувати, що могло дівчині спростувати звинувачення у використанні суржику, використаного в SMS-повідомленні?) можна запропонувати провести дискусію, долучити до

полілогу учнів усього класу для обговорення прикладів із використання суржику в усному й писемному мовленні, що відомо їм із власного досвіду.

Усі перелічені вправи та завдання спрямовані на створення учнями текстів як для вузького кола слухачів, однокласників, так і для всього загалу. Але ці вправи зазвичай є пропедевтичними, такими, що складають основу для побудови висловлювань (усних чи письмових) із метою формування умінь продукування текстів із дотриманням мовних норм, культури мовлення, мовленнєвого етикету, паралінгвістичних засобів і логіко-емоційної виразності під час створення медіапродукції.

Оскільки природний прогрес відбувається значно швидше порівняно з розвитком науки, то не тільки перед науковцями-лінгводидактами, але й перед учителями-філологами стоїть завдання створити методику формування медіаграмотності, зокрема укласти систему вправ із завданнями продукування медіатекстів. Медіатексти, як основний засіб формування медіаграмотності учнів ЗЗСО, можна класифікувати за:

- 1) кількістю учасників у створенні тексту (монолог, діалог, полілог);
- 2) формою створення та відтворення (усна чи писемна);
- 3) канал розповсюдження (виступ перед аудиторією, телебачення, друк, радіо, інтернет тощо);
- 4) жанр тексту (коментар, реклама, текст-нарис, новини тощо).

Сьогодні у ЗЗСО вводяться години медіаграмотності, на яких відповідно до класифікації медійних текстів учні формують уміння й навички їх продукування. Основою для медіаосвіти, тобто для формування умінь продукування медіатекстів, є уроки розвитку зв'язного мовлення (РЗМ), особливо під час опрацювання газетно-публіцистичного підстилю офіційно-ділового стилю. На аспектних уроках проводяться завершальні вправи, завдання яких полягають у виконанні творчих робіт. Уроки РЗМ призначені для формування публічного мовлення під час вивчення риторики у старших класах, які називаємо *уроками публічного красномовства*. За змістом уроки для формування публічного мовлення збігаються з навчанням продукування медіапродукції – створення медіатекстів.

У мережі Інтернет запропоновано відеоуроки з української мови, один із яких на тему «Творення фемінітивів згідно з новою редакцією українського правопису», де запропоновано:

- 1) презентацію «Творимо фемінітиви»;
- 2) інформацію «На що звертати увагу в медіатексті?»;
- 3) матеріал про рекламу та журналістські стандарти – операційність, достовірність, точність, збалансованість, без перекручення фактів, подій, повнота інформації, відокремлення фактів, коментарів і суджень;
- 4) відомості журналіста про медіапродукт, основою якого є медіатекст, що звикли ділити на три жанри: а) інформаційні про події, явища (новини, репортажі, звіти, стріми), тобто *дають знання*; б) аналітичні (рецензії, коментарі, розслідування, сайт нової української школи), що *дають розуміння*; в) художньо-публіцистичні

(есе, нариси про роздуми, великі українські фільми), що збуджують емоції, стимулюють створення висловлювання.

На уроці запропоновано багато інформації про медіаграмотність, але на ньому, як і в підручниках з української мови, практична робота зі створення медіатекстів не виділяється.

У зв'язку із цим ми пропонуємо систему завдань для вправ із формування медіаграмотності старшокласників, побудовану на основі засвоєних пропедевтичних знань із текстотворення, вимог публічності, сформованих умінь і навичок продукування та виголошення (чи написання) публічної інформації у відповідних каналах розповсюдження.

Для десятого класу пропонуємо вправи з такими завданнями:

1) створити SMS-повідомлення про виступ відомої рок-групи, SMS-вітання з днем народження, SMS-запрошення на виставку робіт молодих художників тощо;

2) взяти участь у публічній дискусії на актуальну виховну тему, що цікавить соціум, із вдало підібраними і продуманими аргументами;

3) підготувати:

а) виступ на морально-етичну тему для виголошення на учнівських зборах і поширення у шкільній пресі;

б) актуальні виступи на лінгвістичній конференції, присвяченій змінам в українському правописі, для проведення на підприємствах, де працюють батьки учнів;

в) відгук про твір мистецтва в публіцистичному стилі й опублікувати в районній чи обласній газеті;

г) виступ перед учнівською аудиторією на морально-етичну тему;

4) створити публічну анотацію до твору, виданого випускником вашого ЗЗСО, виголосити її перед старшокласниками й опублікувати в засобах масової інформації;

5) опублікувати інформаційну рекламу про можливість придбати новонароджених щенят (котенят);

6) написати звіт про виконану роботу, доручену вчителем, виголосити його перед однокласниками та розмістити у стінній шкільній пресі;

7) оголосити й опублікувати підготовлені враження від події, що трапилася в родині, у школі, в селі (місті), в країні, за кордоном тощо.

Для формування умінь створювати медіатексти учнями десятого класу пропонуємо вправи із завданнями:

1) провести перед аудиторією полемічний діалог дискусійного характеру відповідно до запропонованої вчителем ситуації із залученням або без залучення більшої кількості учнів за їх бажанням;

2) підготувати та розіграти (правильно проведену) ділову й міжособистісну телефонну розмову, опублікувати через шкільне радіо чи місцеву телемережу;

3) правильно оформити заяву, розмістити у шкільній пресі, прокоментувати її реквізити, актуальні для потреб використання;

4) створити роздум на морально-етичну тему, виголосити його в класі й опублікувати у шкільній стінній пресі;

5) написати резюме, оформивши його відповідно до вимог, розмістити у стінній шкільній пресі;

6) правильно оформити автобіографію, опублікувати її у шкільній пресі для потреб використання старшокласниками, які захочуть працювати після закінчення школи;

7) підготувати відгук (імідж-рекламу) на твір (картину, малюнок, книжку, одяг, виведену рослину тощо);

8) створити стимулювальну, політичну, бізнесову чи суспільну рекламу, виголосити її перед однокласниками, опублікувати її в місцевих засобах масової інформації;

9) провести дискусію (з аргументами й доведенням, розігруванням сценок) на актуальну тему «Батьки і діти», публічно виголосити її перед батьками школярів;

10) підготувати виступ публічного коментаторського характеру, впровадити його в практичну діяльність школи, опублікувати перед колективом учнів, учителів, батьків.

Важливу роль у створенні завдань для медіаосвіти має індивідуальна творчість вчителя-філолога, який знає контингент школярів, їхні здібності та можливості, розуміє, які завдання вони можуть виконувати і з яким успіхом. Відповідно до цих умов учитель має можливість добирати завдання, які учні легко можуть виконувати для формування індивідуальної медіаграмотності.

Висновки. Отже, результати аналізу підручників з української мови для десятого й одинадцятого класів дали можливість спрямувати наше дослідження на класифікацію медіатекстів, використовувати медійно навчальний матеріал інтернету (відеоуроки), запропонувати вищеперелічені нами завдання, спрямовані на формування навичок продукування медіапродукції, здійснення міжособистісної та публічної комунікації медійними засобами, розвиток медіаграмотності та вироблення комунікаційних умінь старшокласників. Перспективу подальших наукових досліджень вбачаємо в об'єднанні методики створення медіапродукції з методикою формування публічного мовлення та в ефективності їхнього симбіозу в розвитку усної та писемної інформаційної компетентності старшокласників на уроках української мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко О. Українська мова (рівень стандарту) : підруч. для 10 кл. закладів загальної середньої освіти. Київ : Грамота, 2019. 208 с.

2. Авраменко О. Українська мова (рівень стандарту) : підруч. для 11 кл. закладів загальної середньої освіти. Київ : Грамота, 2019. 208 с.

3. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://cutt.ly/8XIqwgT> (дата звернення: 19.01.2025).

4. Концепція Нової української школи. URL: <https://cutt.ly/cNMFskf> (дата звернення: 19.01.2025).

5. Медія. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Медія> (дата звернення: 19.01.2025)
6. Медіаосвіта [Media education]. Вікіпедія: URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/](https://uk.wikipedia.org/wiki/Медіаосвіта) (дата звернення 21.02.2025).
7. Функціональний_аналіз медій. Вікіпедія: URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/](https://uk.wikipedia.org/wiki/Функціональний_аналіз_медій) (дата звернення 18.02.2025).
8. Wright C.R. Functional analysis and mass communication revisited / Charles R. Wright *The uses of mass communications* / Blumler, J.G., Katz, E. (Eds.). Beverly Hills : SAGE Publications, Inc., 1974. P. 197–212.

REFERENCES

1. Avramenko, O. (2019). *Ukrainska mova (riven standartu)* [Ukrainian language (standard level)]: pidruch. dlia 10 kl. zakladiv zahalnoi serednoi osvity. Kyiv: Hramota, 208 p. [in Ukrainian].
2. Avramenko, O. (2019). *Ukrainska mova (riven standartu)* [Ukrainian language (standard level)]: pidruch. dlia 11 kl. zakladiv zahalnoi serednoi osvity. Kyiv: Hramota, 208 p. [in Ukrainian].
3. Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity [State standard of basic secondary education]. Retrieved from: <https://cutt.ly/8XIqwgT> (date of access: 19.01.2025) [in Ukrainian].
4. Kontseptsiia Novoi Ukrainskoi Shkoly [The Concept of the New Ukrainian School]. Retrieved from: <https://cutt.ly/cNMFskf> (date of access: 19.01.2025) [in Ukrainian].
5. Mediia [Media] Vikipediia. Retrieved from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Медіа> (date of access: 19.01.2025) [in Ukrainian].
6. Mediaosvita [Media education]. Vikipediia: [https://uk.wikipedia.org/wiki/](https://uk.wikipedia.org/wiki/Медіаосвіта) (date of access: 21.02.2025) [in Ukrainian].
7. Funktsionalnyi_analiz_medii. Vikipediia [Functional_analysis_of_media]. Retrieved from: [https://uk.wikipedia.org/wiki/](https://uk.wikipedia.org/wiki/Функціональний_аналіз_медій) (date of access: 18.02.2025) [in Ukrainian].
8. Wright, C.R. (1974). Functional analysis and mass communication revisited / Charles R. Wright *The uses of mass communications* / Blumler, J.G., Katz, E. (Eds.). Beverly Hills: SAGE Publications, Inc., P. 197–212.